

TƏSVİRİ İNCƏSƏNƏT ÜZRƏ SİNİFDƏNXARİC İŞLƏRİN TƏŞKİLİ

Böyüməkdə olan nəslin mənəvi zənginliyini inkişaf etdirmək üçün təsviri incəsənətin rolunu hər vasitə ilə artırmaq ümumtəhsil məktəblərinin qarşısında duran ən mühüm vəzifələrdəndir.

Bu məqsədlə şagirdləri dünya və vətən mədəniyyəti və incəsənətinin ən yaxşı nailiyyətləri ilə əsaslı tanış etmək, şagirdlərin bədii yaradıcılığını hər vasitə ilə inkişaf etdirmək, əsl xalq incəsənətini bacarıqla tədris etmək lazımdır. Təsviri incəsənət dərsləri vasitəsi ilə elmi dünyagörüşünün yaradılması, öyrənilən mövzuların gündəlik həyatla əlaqələndirilməsi, kollektivdə və kollektiv vasitəsilə tərbiyə, hər bir fərdin şəxsi yaradıcılıq qabiliyyətinin inkişafına təsiri və s. məsələlər gündəlik sinif –dərs çərçivəsində həll edilir. Lakin ibtidai siniflərdə təsviri incəsənətin tədrisinə ayrılan dərs saatları bu tələbləri tam yerinə yetirməyə imkan vermir. Odur ki, sinifdənkənar tədbirlərin keçirilməsi prosesi təlim mövzularının hərtərəfli mənimsənilməsinə kömək edir. Bu tədbirlər sinifsiz təlim xarakteri daşıyır. Təsviri incəsənət üzrə sinifdənkənar tədbirlər məktəb Pedaqoji kollektivi nin təşəbbüsü ilə aparılır və şagirdlərin bədii inkişafında belə tədbirlərin rolu sinifdə aparılan işlərdən az əhəmiyyət daşımır. Bundan başqa dərsdənkənar vaxtlarda yaşayış yerlərində və s. tərbiyə işlərinin hər vasitə ilə zənginləşdirilməsində əsas məqsəd hər bir şagirdi marağa görə məşğələlərə cəlb etmək, onların boş vaxtlarını texniki və bədii yaradıcılıqla məşğul etməkdir. Bədii estetik mədəniyyəti yüksəltmək məqsədilə məktəbdən kənar və sinifdənxaric vaxtın imkanlarından maksimum istifadə etmək lazımdır. Çünki ibtidai sinif şagirdlərinə aşılana sağlam estetik zövq, sonralar bu işin emosional zənginliyini artırmaq, üçün bünövrə rolunu oynayır. Uşaq və yeniyetmələrə bu istiqamətdə aşılana estetik hisslər ətraf aləmdəki gözəllik və ülvüliyi (habelə eybəcərlik təzahürlərini) vaxtında görməyə və onlara qarşı uyğun fəaliyyət göstərməyə təhrik edir.

İbtidai siniflərdən başlayaraq rəngarəng sinifdənxaric tədbirlər vasitəsilə şagirdləri daha çox heyrləndirmək, onların maraq dünyasını genişləndirməklə təsviri sənətin növlərini hər vasitə ilə şagirdlərin mənimsəməsinə nail olmaq günün müasir tələblərindəndir. Təsviri incəsənət üzrə sinifdənkənar işlər aşağıdakı formada aparılır:

- Şagirdlər fəal yaradıcılığa, bədii təsviri fəaliyyətə cəlb edilir.
- İncəsənət əsərlərinin sərgisinə kollektiv gediş, təəssüratın yazılı referat şəklində kollektiv müzakirəsi. (müzakirələr müəllimin rəhbərliyi ilə aparılır.)
- Təlim əhəmiyyəti daşıyan ekskursiyaların təşkili. Ekskursiyalar təbiət və tarixi yarımlar üzrə təşkil olunur.
- bayram və tarixi günlərin keçirilməsi ilə əlaqədar aparılan işlər. (plakatlar, şüarlar və digər tərtibat işləri)
- incəsənət xadimləri və xalq sənətkarları ilə görüşlər.
- dərstdə öyrənilən təlim materiallarının xarakterinə uyğun görüşlər.
- rəm müsabiqələri, bayramlar və s.

- İbtidai siniflərdə şagirdlərin rəsm sahəsindəki bilik və bacarıqlarının səviyyəsini artırır,,rəsm üzərində müntəzəm işləmələri üçün rəsm dərnəkləri çox iş görə bilər.

1 Bir dərnəyə bütün siniflərdən (yəni I-IV sinif sinif şagirdlərinin yığılması) məqsədəuyğun hesab edilmir.Belə hallarda I- II sinif şagirdləri üçün bir dərnək, III-IV sinif şagirdləri üçün isə başqa bir dərnək yaradılmalıdır.Belə prinsiplərin gözlənilməsi uşaqların yaş xüsusiyyəti,bilik və maraq səviyyələrini nəzərdə tutmaq üçün şərait yaradır

2 Hər məşğələdə şagirdlərin sayı 15-20 nəfərdən artıq olmamalıdır. Uşaqların sayının azlığı sinifdən fərqli olaraq hər bir şagirdlə fərdi məşğəl olmağa imkan verməlidir.

3 Dərnək öz məşğələlərini müəyyən edilmiş proqram üzrə aparmalı və bu planda ümumi işlərlə bərabər,xüsusi istedadla malik uşaqlar üçün əlavə işlər nəzərdə tutulmalıdır.

4 Dərnəyin planında proqram tələbləri daha geniş şəkildə əks olunmalı,orada başqa tədbirlərində həyata keçirilməsi,ekskursiyalar və s. nəzərdə tutulmalıdır.

5 Dərnək məşğələlərini xüsusi hazırlanmış bir otaqda keçirmək məsləhətdir. Bu otaqda naturadan rəsm üçün müxtəlif əşyalar,albom və bəzi vəsaitlərin saxlanması üçün şkafl olmalıdır.

6 Dərnəyin işini əks etdirmək məqsədilə hər bir rübün və ya yarım ilin yekununda şagird rəsmlətindən ibarət sərgi təşkil olunur. Bu sərgilərin təşkili dərnək rəhbərlərinə tapşırılır.İstər yarım il,istərsə də il ərzində şagird rəsmlərinin nümayiş etdirilməsinin həm şagirdlər, həm müəllimlər.həm də valideyinlər üçün böyük əhəmiyyəti vardır.

Sinifdənənar təlim forması kimi dərnəklərdən başqa studiyaların da böyük əhəmiyyəti vardır.Studiyalarda şagirdlərin iştirakı könüllülük prinsipinə əsaslanır.

-Fərdi şəkildə aparılan sinifdənənar işlər.

- şagirdlərin təsviri sənət vərdişlərini inkişaf etdirmək üzrə işlər.

-Bədii qabiliyyəti inkişaf etdirmək məqsədilə təsviri incəsətin müxtəlif sənət məsələlərinin praktik şəkildə öyrədilməsi üzrə fərdi işlər.

İstər kütləvi,istər qruplarla,istərsə də fərdi şəkildə aparılan iş formalarından hər biri eyni zamanda ibtidai sinif şagirdləri üçün də müvafiq sayılır. Əsas məsələ həmən iş metodlarından istifadə edərkən ibtidai sinif şagirdlərinin dünyagörüşünün,bilik və anlama səviyyələrinin,bacarıq və vərdişlərinin xüsusiyyətlərini ciddi şəkildə nəzərə almaqdan ibarətdir.Sinifdənənar məşğələlər vasirəsilə kiçik yaşlı məktəblilərin estetik tərbiyəsini inkişaf etdirmək üçün hər şeydən əvvəl məzmunluğa, forma əlvanlığına,maraqlılığa, şagirdləri daha çox heyretləndirə bilmək imkanlarına fikir vermək lazımdır.Bu məqsədlə hər bir tədbirin məzmununu əks etdirən xüsusi plan və ya ssenari tərtib olunmalı, əməli fəaliyyət üçün əsas götürülməlidir.Aydın olmaq üçün ənənəvi “asfalt üzərində jütləvi rəsm müsabiqəsinin proqramını göstətmək olar.

PLAN:

- 1 Elmə,təhsilə aid şüar və hikmətli sözlərin şagirdlərin köməyi ilə yazılıb,əsm edilib nəzərə çarpan yerdən asılması
- 2 Müsahibə iştirakçıları üçün bahid müvafiq kostyumlar,habelə rəngli mellər
- 3 Müsabiqədə çəkiləcək mövzuların müəyyənləşdirilməsi
- 4 Müsabiqəyə dəvət ediləcək məktəb rəhbərliyi,valideyinlər və digər təşkilatların nümayəndələrinin dəqiqləşdirilməsi
- 5 Müsabiqə qaliblərinə müafatların təqdim edilməsi
- 6 Müsabiqə iştirakçıları ilə qonaqların birlikdə xatirə şəkli çəkdirməsi və s.

Sinifdänkənar işlərin digər bir forması da şagirdlərin bədii-estetik tələblərini ödəmək məqsədilə yaradılan məktəb muzeyidir.Məktəb muzeyi şagirdlərlə dərş prosesində və dərşdänkənar işlər zamanı aparılan bədii-estetik tərbiyə mərkəzidir.Bütün şagirdlər öz yaratdıqları sənət əsərlərinin məktəb muzeyində nümayiş etdirilməsini arzu edir,fəal rəqabət aparır,daha dolğun və təsirli nümunələr yaratmağa çalışırlar.Sinifdänkənar tədbirlər zamanı şagirdlər başa düşürlər ki,gözəllik aləmini ,bədii sənət əsərlərinin sirlərini qavramaq və dərk etmək üçün sinif-dərş prosesində verilən nəzəri məlumatları dərindən mənimsəmək çox vacibdir. Bunsuz təsviri incəsənət dərşlərinin effektivini təmin etmək qeyri mümkündür.

Sinifdə keçirilən dərşlərlə sinifdänkənar məşğələlər bir birini tamamlamalı,zənginləşdirməli və genişləndirməlidir.Təlim saatları tematik mövzuların öyrənilməsini ümumməktəb nəzarəti altında saxlayır.Sinifdənxaric işlər də məqsədyönlü şəkildə müəllimin nəzarəti altında aparılır.Sinif dərşlərinin dəqiq quruluşu olduğı halda sinifdənxaric işlərin mərhələlərinin müəyyənləşdirilməsində müəllim sərbəstdir.

İbtidai siniflərdə təsviri incəsənət üzrə dərnəkləri təsviri sənət müəllimlərinin yaxud dərnək,studiya,klub rəhbərlərininqüvvəsindən istifadə etməklə yaratmaq olar.Belə bir mövqe ibtidai siniflərdən başlayaraq şagirdlərin bədii özfəaliyyətini pedaqoji sənət prinsipləri əsasında inkişaf etdirməyə əsas verir.

ƏDƏBİYYAT:

- 1.S.Atayev-----İbtidai siniflərdə təsviri sənəttədrisinin metodikası-Bakı-2001
- 2.M.T.İsazadə-İbtidai siniflərdə rəsmi tədrisi-Bakı-1970
- 3.A.S.Xvorostov-Dek.prikl.iskustva v.şkole-M..pr-1988